

כמאמר הפסוק זאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ נִרְמָזוּ
חֲנוּכַת הַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַחֲשׂוֹנָאִים

ו עוֹד כֶּתֵב הֶרֶב הַקְּדוֹשׁ הַנִּלְ"ל (שם):
"זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ" (במדבר
ז, פד) בַּגִּימָטְרִיא זֹאת יִהְיֶה בִּימֵי
חֲשׂוֹנֵי"ם עַכְ"ל, וְאוֹסִיף לֹמֵר, זֹאת
חֲנֻכַּת בַּגִּימָטְרִיא א"ל מִתִּיהוֹ,
וַיִּתְּבֹאֵר אִי"ה.

תִּקְנוּ ל"ו נְרוֹת חֲנוּכָה כַּנֶּגֶד הָאֵרֶת הָאוֹר הַגָּנוּז
שֶׁהָאֵיר לְאֵדָם הָרֵאשׁוֹן ל"ו שְׁעוֹת

ח עוֹד כֶּתֵב הֶרֶב הַקְּדוֹשׁ הַנִּלְ"ל (שם):
"תִּקְנוּ ל"ו נְרוֹת, כַּנֶּגֶד הָאוֹר
הָרֵאשׁוֹן שֶׁשִּׁימַשׁ לְאֵדָם הָרֵאשׁוֹן ל"ו
שְׁעוֹת, כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ רַז"ל בַּפְּסִיקְתָּא ס"ה
(רַבְתִּי פֶּרֶק כָּג). וְכֵתֵב עוֹד: "שַׁעַל אוֹת ט'
שֶׁל וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב
(בְּרֵאשִׁית א, ד) יֵשׁ עַל הַט' ד' תְּגִין ס'
לְהוֹרוֹת ד' פְּעָמִים ט' הַיֵּינוּ רִמְזוּ אֶל ל"ו

נְרוֹת שֶׁל חֲנוּכָה", עֵינַן שֵׁם עוֹד
בְּדַבְרֵינוּ.

הָאֵרֶת מְצוּת נֵר חֲנוּכָה הִיא מֵהָאֵרֶת הָאוֹר
הַגָּנוּז וּבְכָל שָׁנָה מִתְּגַלָּה הָאוֹר הַהוּא

וְהַנֶּךְ רוֹאֵה יְדִידֵי דַבְרֵי עֵיר וְקִדִּישׁ
שֶׁכֵּל דַּבְרֵינוּ דַּבְרֵי קְבֻלָּה מִפִּי
אֵלֵיהוּ ז"ל ס', אִמֵּר שֶׁהָאֵרֶת הַמְּצוּה נֵר
חֲנוּכָה הוּא מֵהָאֵרֶת אוֹר הַגָּנוּז.
[וּמִמִּילָא תְּבִין, כִּיּוֹן שְׁבִימֵי הֵנִס בּוֹזְמָן
הַחֲשׂוֹנָאִים דְּלִקְהַ הַמְּנֹרָה בְּאוֹר שֶׁלֹּא
כֻּטְבַע רִק בְּנֵס, וְהֵנָּה הַמְּנֹרָה רְמוּזָה
לְחַכְמַת הַתּוֹרָה, "הַרוּצָה לְהַחֲכִים
יָדַיִם וּמְנֹרָה בְּדֵרוּם" ס"ה (ב"ב כה, ב),
אִם כֵּן עַל כְּרַחֵךְ הָאוֹרָה בָּאָה מִן הָאוֹר
הַגָּנוּז שֶׁנִּגְזַר בְּתוֹרָה ס"ג], וְכִיּוֹן שֶׁנִּקְבַּע
לְדוֹרוֹת בְּרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ, הוּא מִפְּנֵי שִׁידְעוּ
בְּכָל שָׁנָה יִתְּגַלָּה הָאוֹר הַהוּא ז', עֵינַן
עוֹד בְּסִימָן יב.

יודעי בינה

סח. וְזֶה לְשׁוֹנוֹ שֵׁם: "שְׁלֵשִׁים וּשְׁשׁ שְׁעוֹת שֶׁמָּשָׂה אוֹתָהּ הָאוֹרָה, יוֹם ו' י"ב שְׁעוֹת, וְלִיל ז' י"ב שְׁעוֹת,
וְיוֹם ז' י"ב שְׁעוֹת" וְע"ע יְרוּשְׁלַי בְּרֻכּוֹת פ"ח ה"ה: בְּר"ר יב, ו. סו. זֶה לְשׁוֹן סֵפֶר הַתְּגִין אוֹת ט
(עֵי"שׁ בְּשַׁעַר הַסֵּפֶר שֶׁמְקוּבֵל שֶׁהַמְּבֹאֵר בְּסִפְרוֹ זֶה נִמְצָא כְּתוּב עַל הָאֲבָנִים שֶׁהִקִּים יְהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגַל): "סו בְּאוֹרֵייתָא דְד' זִיוֹנֵי
[כְּלוּמֵר, סו פְּעָמִים נִמְצָא בְּתוֹרָה הָאוֹת טִי"ת עִם ד' תְּגִין], [וְאֶחָד מֵהֶם הוּא] כִּי טוֹב קִדְמָא [דְּהַיֵּינוּ
הַטִּי"ת שֶׁל כִּי טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁנִּכְתַּב בְּתוֹרָה, וְהוּא הַפְּסוּק וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב] עֵי"שׁ.
סו. עֵי סֵדֵר הַדּוֹרוֹת ד"א תַּקְצִיח". סח. עֵי ב"ב כה, ב: "אִמֵּר רַבִּי יִצְחָק, הַרוּצָה שִׁיחֲכִים יָדַיִם
[בְּתַפְלָתוֹ, רִש"ן], וְשִׁיעֵשִׁיר יִצְפִּין, וְסִימְנִיךְ [שֶׁלֹּא תַחֲלִיף, רִש"ן] שׁוֹלְחַן בְּצַפּוֹן וּמְנֹרָה בְּדֵרוּם". סט. עֵי
זוּה"ק ח"א רסד, א בְּהַשְׁמֹטוֹת; וְע"ע בְּסִפְרוֹ מְקוֹר חַיִּים (בְּרֵאשִׁית אוֹת כג); וְע"ע בְּסִפְרוֹ דְּגַל מַחְנֵה אֶפְרַיִם
בְּרֵאשִׁית ד"ה וִירָא; שֵׁם כִּי תֵבֵא ד"ה עוֹד שֶׁנִּכְ"ב הִבִּיאוּ בְּשֵׁם זְקִינוּ הַקְּדוֹשׁ הַבְּעֵשֶׂט ז"ע. בְּרֵם בְּסִפְרוֹ דְּק
פְּרִי צְדִיק [ל"ג בְּעוֹמֵר וְסוּיֹם הַש"ס אוֹת ד] הִבִּיאוּ בְּשֵׁם סֵפֶר הַבְּהִיר. וְרַבִּינוּ הִבִּיאוּ בְּסִפְרוֹ כְּמָה וְכְמָה פְּעָמִים
עֵי אֲגָרָא דְּכֻלָּה בְּרֵאשִׁית ד"ה מְסוּרָה; שֵׁם דַּבְרֵים ד"ה תְּנַחֲמָא; מֵאִמְרֵי הַשְּׁבַתוֹת מֵאִמֵּר ג אוֹת ח; שֵׁם
מֵאִמֵּר ו אוֹת ו; מֵאִמְרֵי חוֹדֵשׁ אֵייר מֵאִמֵּר ג אוֹת א; שֵׁם אוֹת ז; לְקַמְן מֵאִמֵּר ב אוֹת ב; שֵׁם אוֹת ח;
לְקַמְן מֵאִמֵּר ד אוֹת פט; לְקַמְן מֵאִמֵּר ו אוֹת ז. ע. רַבִּינוּ מֵיִשְׁבַּב בּוּזָה קוֹשִׁית מִפְּרָשִׁים: מֵה רָאוּ חוֹזֵ"ל
לְתַקְּן זָכַר לֵנֶס פֶּךָ הַשְּׁמֵן מֵה שֶׁלֹּא עָשׂוּ בְּשֶׁאֵר נִיִּסִּים. לְזוֹה תִּירֵץ רַבִּינוּ שֶׁלֹּכְן תִּיקְנוּ חוֹזֵ"ל זָכַר לֵנֶס זֶה
לְפִי שֶׁרָאוּ בְּרוּחַ קִדְשֵׁם שְׁעִתִּידָה הָאֵרֶת הֵנִס לְהַתְּגַלּוֹת בְּכָל שָׁנָה וּשְׁנָה, מִשֶּׁא"כ שֶׁאֵר הַנִּיִּסִּים שֶׁלֹּא

הימים האלו נקראים 'חנוכה' - כי האור הגנוז המתגלה או הוא חינוך והרגל לאור הגנוז שתתגלה בשלמות כגאולה העתידה

על כן קראו לימים האלה 'חנוכה', שהוא חינוך והרגל על לעתיד גאולה העתידה שאז יתגלה לנו האור הגנוז בשלימות ^ע, כמו שאמרו רז"ל (חגיגה יב, א) "וגנוז לצדיקים לעתיד לבא", כדכתיב (ישעיה ס, יט) לא יִהְיֶה לָךְ עוד הַשְּׁמֶשׁ לְאֹר יוֹמָם וְלַנֶּגֶה הַיָּרֵחַ לַלַּיִל יִאִיר לָךְ וְהַיָּה לָךְ ה' לְאֹר עוֹלָם [וְאֵלֶיךָ לְתַפְאַרְתְּךָ]. והנה זה יהיה אחר שתשלם הגלות החל הזה ^ע

מלכות רביעית. והנה עוד בהשלמת מלכות יון מלכות שלישית האיר לנו הש"י במעט קט מן האור ההוא אחר שנפסקה הנבואה ^ע, בכדי שיעמוד לנו האור ההוא בגלות החל הזה במקום נבואה, כי האור הזה אדם מביט בו מסוף העולם ועד סופו ^ע.

הרגיל בנר - דהיינו באור הגנוז בתורה - הוי"ו ליה בניס תלמידי חכמים

על כן נקרא 'נר חנוכה', נר חינוך והרגל לאור עולם בגאולה העתידה שיתגלה אור הגנוז נאמר ביה

יודעי בינה

נעשו זכר להם היו הניסים במקומם ובשעתם ולא לדורות. וכדברים האלו מבוארים ביתר אריכות בספ"ק קדושת לוי (קדושה ראשונה - חנוכה) וזה לשונו הקדוש: "צריכין להבין למה עשאו יום טוב וקבעו בהלל ובהודאה על הנס דשמונת ימי חנוכה ודפורים, ולא עשאו יום טוב ביום מלחמות סיסרא וביום מלחמות סנחריב אשר היה נס גדול שרצה האל יתברך לעשות חזקיהו משיח וכו', וביתר נסים שבכל יום. אלא הנס שראו אבותינו ונביאים הקדמונים ואנשי כנסת הגדולה שעשה גם כן פעולה במעשינו הטובים שאלו החסדים נתגלה בכל שנה ושנה ובכל דור דור, ומאיריים אלו הנסים לפי גודל מעשיהם אשר עשו הקדמונים שיתגלה תמיד, עשאו יום טוב, כגון חנוכה ופורים ושלש רגלים, אבל במלחמות סיסרא וסנחריב וכדומה להם, ראו הקדמונים שלא היה כח בידם שיתגלה זה ההארה לזה הנס והחסדים ההמה בכל דור ודור ובכל שנה ושנה, לכן לא עשאו יום טוב". **עא**. רבינו הרחיב ביסוד זה בכמה מקומות ^ע לעיל מאמר א אות ו: "נקרא שם המועד חנוכה, שהוא חינוך והרגל לגאולה האחרונה העתידה"; וע"ע לקמן אות טז: "על כן קראו לימים האלה חנוכה, לשון חינוך [כמו שמחנכין הנערים למצות קודם הזמן של החיוב כדי שיכירו וידעו בעת החיוב], שהוא חינוך להגאולה שתהיה אחר מפלת מלכות הרשעה, ועל כן נעשה הנס באור ההוא אור הגנוז, מעין אור העתיד אור של מלך המשיח אור הגנוז שיתגלה בשלימות במהרה בימינו". וע"ע שם יט; שם כא; שם כג; שם כו בהג"ה; שם מז: מאמר ג אות ג; שם ד; שם ה; מאמר ד אות יא; שם יב; שם יד; שם לב; שם פט; שם ק; שם קב; שם קה; שם קנא; מאמר יב אות א; שם בסוף המאמר. **עב**. הוא לשון חיל, דהיינו הגלות של החיל הזה, היינו בני ישראל. ^ע רש"י עובדיה א, כ ובמפרשים שם. **עג**. ע"י מגילה יד, א: "תנו רבנן ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל, ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה". והקשה רש"י ז"ל: "ואם תאמר [הרי הותירו דבר נוסף על מה שכתוב בתורה והיא מצות] נר חנוכה, [ומתוך רש"י] כבר פסקו הנביאים [נמצא שהנביאים עצמם לא הותירו אלא מצוה אחת], אבל בימי מרדכי היו חגי זכריה ומלאכי". וכן הוא בחידושי הר"ן והריטב"א שם. הרי מבואר כדברי רבינו שבימי החשמונאים כבר פסקה נבואה מישראל. **עד**. ע"י חגיגה שם: "אמר רבי אלעזר, אור שברא הקדוש ברוך הוא ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו".

יְהִי אוֹר (בראשית א, ג) [רל"ב, ע"ב
 ס"ג מ"ה ב"ן ע"ה]. וזהו וְהָיָה לְךָ הוֹיָה
 לְאוֹר עוֹלָם, היינו השם הוֹיָה בד'
 מילואיו כנ"ל בגימטריא יְהִי אוֹר
 ונגנו בתורה ע"י. והנה נר חנוכה חינוך
 והרגל להאור ההוא, ועל כן הוא מסוגל
 לתורה, על כן 'הרגיל בנר זה [אמרו
 לשון 'הרגיל', מרגיל את עצמו לאור
 העתיד] הויין ליה בנים תלמידי חכמים'
 (ע"י שבת כג, ב).

הקב"ה התנוסס להאיר לישראל מהארת
 האור הגנוז - כי רצו היוונים לבטל מהם
 התורה הקדושה הטמון בה האור הגנוז

ומתוך האור לעיני אחרי רואי בדברי
 הרב הקדוש הנ"ל כתב (שם):
 "תקנו ל"ו נרות כנגד השעות ששימש

האור הראשון כנ"ל ע"י כנגד לשון
 'אוֹר' ו'מאורות' ו'נר' [שנזכר בתורה
 ל"ו פעמים" עיין שם. הוא מה שכתבתי
 שהאור הגנוז נגנו בתורה, [והוא
 ששימש ל"ו שעות ע"י, נגד מנין ה'
 פעמים אוֹר שנזכר בתורה ביום א'
 בגימטריא אלף ל"ה, ובהחזרת אָלֶף
 לְאָלֶף ע"י (ע"י ספר הליקוטים - תהלים קמא;
 עץ חיים שער לה פ"ה; פרס רמונים שער יד
 פ"ב) [סוד הכתוב (דברים לב, ל) אֵיכָה
 יִרְדֶּף אֶחָד אֶלְפֵי ב], הנה הם אל"ה
 בגימטריא ל"ו פ"א, והנה נגנו בתורה],
 כשרצו היוונים לבטל התורה פ"א אשר
 בה אור הגנוז הלזה, הנה הש"י התנוסס
 להאיר להם בנר מצוה ותורה אור, הוא
 אור התורה מן הארת אור הגנוז, ועל

יודעי בינה

עה. כלומר יְהִי אוֹר בגימטריא רל"ב, שהוא הגימטריא של השם הוֹיָה ב"ה בארבע מילואיו: ע"ב;
 ס"ג; מ"ה; נ"ב [כי מילוי השם הוֹיָה ב"ה יתכן בארבע אופנים: יו"ד ה"י וי"ו ה"י - העולה ע"ב;
 יו"ד ה"י וא"ו ה"י - העולה ס"ג; יו"ד ה"א וא"ו ה"א - העולה מ"ה; יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה - העולה
 נ"ב]. ע"י זוה"ק ח"א רסד, א בהשמטות; וע"י בחינוך בית יהודה פ"ה; וע"ע בספר מקור חיים
 (בראשית אות כג); וע"ע בספה"ק דגל מחנה אפרים בראשית ד"ה וירא; שם כי תבא ד"ה עוד שג"כ הביאו
 בשם זקינו הקדוש הבעש"ט זי"ע. ברם בספה"ק פרי צדיק (ל"ג בעומר וסיום הש"ס אות ד) הביאו בשם ספר
 הבהיר. ורבינו הביאו בספרו כמה וכמה פעמים - ע"י אגרא דכלה בראשית ד"ה מסורה; שם דברים
 ד"ה תנחומא; מאמרי השבתות מאמר ג אות ח; שם מאמר ו אות ו; מאמרי חודש אייר מאמר ג אות
 א; שם אות ז; לקמן מאמר ב אות ב; שם אות ח; לקמן מאמר ד אות פט; לקמן מאמר ו אות ז.
 ע"י. בשם הפסיקתא וכלשונם: "שלישם ושש שעות אותה האורה, יום ו' י"ב שעות, וליל ז' י"ב
 שעות, ויום ז' י"ב שעות". ע"י. ע"י ירושלמי ברכות פ"ח ה"ה; בר"י יב, ו; פסיקתא רבתי פרק כג:
 "שלישם ושש שעות אותה האורה, יום ו' י"ב שעות, וליל ז' י"ב שעות, ויום ז' י"ב שעות".
 ע"י. שהוא אחד. פ. יסוד זה מובא הרבה פעמים בספרי הקבלה כמצויין בפנים, ורבינו הזכיר רעיון
 זה בספר קדוש זה כמה וכמה פעמים, ע"י מאמרי השבתות מאמר ג אות ח; מאמרי חודש אלול מאמר
 ב אות א; מאמרי חודש תשרי מאמר יב אות ב; מאמר זה לקמן אות כ; לקמן מאמר ד אות פט; לקמן
 מאמר יא אות ד; פ"א. כלומר, על ידי החזרת האלף לאל"ף יעלה חשבון אלף ל"ה למנין אל"ה
 שמספרו הוא ל"ו. פ"ב. כמבואר ברמב"ם חנוכה ג, א: "כבית שני כשמלכו יון, גזרו גזירות על ישראל,
 ובטלו דתם, ולא הניחו אותם לעסוק בתורה' ובמצות".

כך נזכר בתורה ל"ו פעמים 'אור' ו'נר'
ו'מאורות' כנ"ל, ועל כך תקנו ל"ו נרות,
אשרי העם שככה ל"ו.

תיבת 'טוב' של הפסוק 'האור כי טוב' מרמז
על השמנת ימי חנוכה אשר בהם מדליקים
ל"ו נרות

ט) וזהנה מה שכתב הרב הקדוש הנ"ל
(הובא לעיל אות ח) שעל האות
ט' של האור כי טוב (בראשית א, ד) יש
בה ד' תגיין לרמז על ל"ו נרות, ד'
פעמים ט'. הנה אוסיף על דבריו. הנה
שאר האותיות של טו"ב הם ו"ב,
בגימטריא ח', לרמז על ח' יומין
דחנוכה ידליקו ל"ו נרות.

ב"ג תיבות של ברכת 'להדליק נר חנוכה' יש
לכוון לעורר י"ג מדות הרחמים

ומה שנחלקו הח' ימים לאות ו' ולאות
ב', הוא לרמז שמדריגות יש

באותן הימים, כי יום א' ויום ח' רבו
יְתִירָא^{פג} אית להו, כמו שכתב
המהרי"ל ז"ל (הלכות חנוכה) שיש
שנהגו שלא לעשות בהם מלאכה פ"ד.
והטעם נראה לי על פי מה שכתב
האר"י ז"ל (עי' פרע"ח שער ר"ח חנוכה
ופורים פ"ד) לכוין בהדלקת הנרות אל
הי"ג מדות פ"ד, היינו ביום א' למדה
הראשונה 'א"ל' ובליל ב' 'רחום' וכו'
עד בליל ח' מן 'נוצר' עד 'ונקה' פ"ד.

היום הראשון והשמיני של חנוכה גדולים
במעלה משאר ימי החנוכה

על כן יום ראשון אית ליה רבו יְתִירָא
שהוא המדה הראשונה שהוא
'א"ל' כתיב (תהלים נב, ג) חֶסֶד אֵל כָּל
הַיּוֹם, והנה ממדת החסד מְשֵׁם שורש
הכהנים אנשי החסד (עי' זוה"ק ח"ג מת, ב
וכהנה רבות) אשר על ידם נעשה הנס.
והנה מדה הראשונה כוחה בכל

יודעי בינה

פג. פירוש, מעלה יתירה. פד. וכלשונו: "קבלה היא בידינו שאין לאדם לעשות מלאכה בשעה שנרות
דולקים בחנוכה, ויש אומרים גם ביום ראשון ובאחרון מנהג רבותינו נוחי נפש לאסור מלאכה" [דהיינו
כל היום]. פה. הם הי"ג מדות של רחמים שלימד הקב"ה למשה שיאמרו ישראל בשעת צרה לעורר
עליהם רחמים (עי' ר"ה יז, א) וביאר האר"י ז"ל (עי' עץ חיים שער יג פ"ט) שכך הוא סדרם: א] אֵל; ב] רָחוּם;
ג] חֲנוּן; ד] אֲרֻךְ; ה] אֲפִים; ו] רַב חֶסֶד; ז] נְאֻמָּת; ח] נֶצֶר חֶסֶד; ט] לְאֲלֵפִים; י] נְשֵׂא עוֹן יֵא] וְפָשַׁע;
יב] וְחִטָּאָה; יג] וְנִקְיָה (שמות לה, ו-ז). (ברם עי' ר"ה יז, א תוספות ד"ה שלש עשרה וכו' שיטת רבינו תם ורבינו נסים בזה).
פו. זה לשונו הקדוש: "בברכה [דהיינו בברכת 'להדליק נר חנוכה'] יש י"ג תיבין [כזה: א] ברוך; ב] אתה;
ג] ה'; ד] אלהינו; ה] מלך; ו] העולם; ז] אשר; ח] קדשנו; ט] במצוותיו; י] וצונו; יא] להדליק;
יב] נר; יג] חנוכה], נגד י"ג מכילין רחמי, דאמא מקשטי לברתא לתקנא חוד דידה. וקשטה בח' מכילין
דידה קדמאין מן 'א"ל' וכו', עד תמינאה 'נוצר חסד'. ויכוין למכילתא חדא, שכל אחד כלול מיי"ג, וביום
הח' שהוא 'נוצר' חסד מעוררת ביומה כל שאר המדות על ידי בטישה ד'נוצר' עם 'ונקה' שהם ב' מזלות
עלאי ותתאי, כדי להשפיע למלכות, ואלה הח' מדות דאמא, אינון תמנין... ליל א' יכוין 'א"ל'... ליל
ב' יכוין 'רחום'... ליל ג' יכוין 'וחנון'... ליל ד' 'ארך'... [ליל ה' 'אפים'; ליל ו' 'ורב חסד'; ליל ז' 'ואמת']
ליל ח' 'נוצר חסד' [ויכוון גם את המדות ט] 'לאלפים'; י] 'נשא עון'; יא] 'ופשע'; יב] 'וחטאה'; יג]